Bid’atın Tanımı ve Güzel Bid’at Olmadığının Delilleri

Ömer Faruk

20 Mar, 2018

https://ilimvecihat.com

بسم الله الرحمن الرحيم، الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

BİD'ATIN LUĞAT VE ISTILAHTAKİ ANLAMI

Bid'at kelimesi luğatte; önceden var olmayan, bilinmeyen bir şeyi icat etmek/ortaya çıkarmak, yenilik anlamlarına gelir. *(Örneğin bkz: Bakara 117, Ahkâf 9)* Bu anlamı itibariyle bid'at güzel de olabilir, kötü de olabilir. İbn Hacer el-Askalânî *(rahimehullah)* şöyle demiştir: *"Şeriat'ın örfünde bid'at yerilmiştir. Ama luğatta ise böyle değildir; ister övülen olsun, ister yerilen olsun, bir benzeri olmaksızın icat edilmiş her bir şey bid'at diye isimlendirilir." (Fethu'l-Bârî, 13/253)*

Istılahtaki/şeriattaki anlamı ise: *Kur'ân ve sünnete göre farz/vacip veya müstehab veya mübah veya haram veya mekruh veyahut küfür/şirk olmadığı halde farz/vacip veya müstehab veya mübah diye inanılan veya söylenilen veya yapılan, ya da haram, mekruh veya küfür/şirk diye inanılan veya terk edilen/kaçınılan her şeydir. Örneğin; bir farzın müstehab ya da bir küfrün haram olduğuna veya bunun tam aksine inanmak, keza dinde meşru olmayan bir şeyin meşru olduğuna veya meşru bir şeyin meşru olmadığına itikat etmek gibi.*

Dinde mübah olmadığı halde mübah diye inanılan, söylenilen veya yapılan şeylerin bid'at sayılması, mübah olduğuna itikat etmek suretiyle o inanca, söze veya fiile şer'î bir hüküm izafe edildiği içindir.

Dolayısıyla bir şeyin bid'at olarak adlandırılabilmesi için o şeyin sahibinde "*ibadet kastı/Allah'a yakınlaşma, sevap elde etme amacı/dinden olduğu inancı/dine nispet etme"* bulunması gerekir. Bu sebeple her bid'at sahibi bid'atını şer'î bir delille meşrulaştırmaya çalışır. Aksi halde bunun dine aykırı olduğu ortaya çıkacaktır. Binâen aleyh Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* zamanında bulunmayan dünyevî icatlar, örf-adet olarak yapılan işler ıstılâhî manada bid'at diye isimlendirilemez. Malum kaidenin dediği üzere; *"Eşyada aslolan mübahlıktır, ta ki mübah olmadığını gösteren bir delil sabit oluncaya kadar."* Ancak luğat anlamı itibariyle ise bunlara bid'at denilir.

BİD'AT'IN HÜKMÜ

Bir işin Allah Teâlâ katında kabul edilen bir ibadet olabilmesi için şu 2 şartın bir arada bulunması gerekir:

1) İhlas *(Bâtın'ın düzgün olması)*. İçerisine riya'nın karıştığı, kendisiyle

makam-mevki gibi dünyevî bir gayenin güdüldüğü bir işin kabul edilmeyeceği herkesin malumudur.

2) Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in getirdiği şeriata, O'nun sünnetine uygun olması *(Zâhir'in düzgün olması).* Zira Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şöyle söylemiştir:

من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد

"Her kim, bizim şu dinimizde ondan olmayan bir şey icat ederse o reddolunmuştur (kabul edilmez)." (Buhârî, Muslim)

من عمل عملاً ليس عليه أمرنا فهو رد

"Her kim, dinimizde olmayan bir iş yaparsa o reddolunmuştur." (Muslim)

İlk rivayette dinde olmayan yeni bir iş icat eden kimseden bahsedilmekte, ikinci rivayette ise kendi icat ettiği veya başkası tarafından icat edilmiş bir bidat'ı uygulayan kişiden söz edilmektedir.

Nasıl ki şeriata uygun olan bir iş ihlas olmadan yapıldığında kabul edilmiyorsa, işte aynı şekilde kendisiyle sadece Allah Teâlâ'nın rızası umulan, güzel bir kasıtla yapılan, ancak sünnete/şeriata uygun olmayan bir iş de kabul edilmez ki, buna *"bid'at"* denilir.

Fudayl b. İyâd *(rahimehullah)* şöyle demiştir: *"Amel halis olup doğru olmadığı zaman kabul edilmez. Doğru olup halis olmadığı zaman da kabul edilmez. Ancak halis ve doğru olduğunda kabul edilir. Amel Allah için olduğunda halis olur, sünnete uygun olduğu zaman ise doğru olur." (Hilyetu'l-Evliyâ, Ebu Nuaym, 8/95)*

BİD'AT'IN GÜZELİ YOKTUR!

Bid'at, dinimizde her şekliyle yerilmiştir. *-İnşaallah başka bir yazıda açıklayacağımız üzere-* bid'at ya haram'dır ya da küfür'dür. İddia edildiği gibi bid'at'ın; *"kötü/çirkin bid'at"* ve *"güzel bid'at"* diye bir ayrımı yoktur. Bunun delil ve kanıtlarını şöylece sıralayabiliriz:

1) Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şöyle demiştir:

إن أصدق الحديث كتاب الله وأحسن الهدي هدي محمد ـ صلى الله عليه وسلم ـ وشر الأمور محدثاتها وكل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة وكل ضلالة في النار

"*Şüphesiz ki sözlerin en doğrusu Allah'ın kitabıdır. Yolların en güzeli Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in yoludur. İşlerin en şerlisi sonradan icat edilmiş olanlardır. Sonradan icat edilmiş her şey bid'attır. Her bid'at sapıklıktır ve her sapıklık ateştedir." (Nesâî. Bu manada farklı lafızlarla gelmiş başka rivayetler de bulunmaktadır.)*

Yine *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

فإنه من يعش منكم فسيرى اختلافا كثيرا فعليكم بسنتي وسنة الخلفاء الراشدين المهديين، عضوا عليها بالنواجذ، وإياكم ومحدثات الأمور فإن كل بدعة ضلالة

"Sizden her kim yaşarsa birçok ihtilaf görecektir. (Bu ihtilaflar karşısında) siz, benim sünnetime ve râşid, hakka iletilmiş halifelerin [1] sünnetine sarılın. Bunlara azı dişlerle tutunun. Sonradan icat edilmiş işlerden kaçının. Zira her bid'at sapıklıktır." (Ebu Dâvud, Tirmizî, İbn Mâce)

Görüldüğü gibi Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)* hiçbir ayrıma gitmeden istisnasız her türlü bid'at'ın sapıklık olduğunu belirtmiştir ve *-bir sonraki yazıda açıklanacağı gibi-* bu umûmî manayı tahsîs eden *(daraltan)* hiçbir delil bulunmayıp *-şimdi görüleceği üzere-* aksini gösteren delil ve kanıtlar mevcuttur. Dolayısıyla hangi zaman ve mekanda ve hangi durumda/halde olursa olsun küçük-büyük bütün bid'atlar tek tek sapıklıktır, kötüdür, hiçbiri güzel değildir.

2) Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ

"*Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim/tamamladım..." (Mâide 3)*

Ebu Zerr el-Ğifârî *(radiyallahu anh)* şöyle söylemiştir:

تركنا رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وما طائر يقلب جناحيه في الهواء إلا وهو يذكرنا منه علما، قال: فقال -صلى الله عليه وسلم-: ما بقي شيء يقرب من الجنة ويباعد من النار إلا وقد بين لكم

"*Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bizi bıraktığında (vefat ettiğinde) semada uçan kuş hakkında bile bize bir bilgi vermişti. (Yani şeriat kâmildir, onda hiçbir eksiklik yoktur.) Şöyle dedi: "Cennete yakınlaştıran ve cehennemden uzak tutan hiçbir şey kalmamıştır ki muhakkak size beyan edilmiştir" (Taberânî)* El-Elbânî: Sahih.

Muslim, Tirmizî, Ebu Dâvud ve Ahmed *(rahimehumullah)* rivayet etmişlerdir ki; bazı müşrikler Selmân el-Fârisî *(radiyallahu anh)*'a:

قد علمكم نبيكم كل شيء حتى الخراءة

"*Nebiniz size her şeyi, hatta nasıl hacet giderileceğini de mi öğretti?"* dediklerinde: *"Evet"* demiş ve O'ndan öğrendiği adapları zikretmiştir.

Abdullah b. Mes'ûd *(radiyallahu anh)* şöyle demiştir:

اتبعوا ولا تبتدعوا فقد كُفِيتم، زاد محاضر: كل بدعة ضلالة

"*Tâbi olun, dinde olmayan işler icat etmeyin. Muhakkak ki sizler müstağni kılındınız. (Yani Allah ve Rasûlü size yeterlidir, dinde olmayan işler icat etmeye ihtiyaç yoktur.)" Râvilerden Muhâdır, İbn Mes'ûd'un bundan sonra şunu söylediğini eklemiştir: "Her bid'at sapıklıktır." (Taberânî, Dârimî, Beyhakî, Muhammed el-Mervezî; Kitâbu's-Sunne)* Heysemî: Sahih.

O halde Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* dünya ve ahirette insanlar için hayır olan herbir şeyi, Allah'ın sevip razı olduğu farz/vacip-müstehap bütün ibadet çeşitlerini gösterip şer olan her şeyden de sakındırarak bu dünyadan gittiğine ve böylece din tamamlanıp/kemal derecesine erip bu derecenin üstünde bir mertebe olmadığına, şeriatta hiçbir eksiklik bulunmadığına göre artık başka bir peygambere ve dine ekleme yapmaya ihtiyaç kalmamıştır. Eğer 'güzel bid'at' diye yapılan ve söylenilen şeyler gerçekten güzel, dinde meşru olsaydı Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)* muhakkak bunları da bildirir ve O'ndan öğrendikleri her bir ibadeti bize aktarmış ve hayırlı işler yapmada en önde/en hırslı olan sahabe *(radiyallahu anhum)* bunları da bize aktarır ve yaparlardı.

İbn Kesîr *(rahimehullah)* şöyle demiştir: *"Ehl-i sünnet ve'l-cemaat, sahabe'den sabit olmamış her fiil ve söz hakkında "bid'at der. Çünkü şayet hayır olsaydı onu yapma noktasında bizi geçerlerdi. Zira onlar hayır hasletlerinden hiçbir hasleti terketmemiş, muhakkak onu hemen yapmışlardır." (Ahkâf 11. ayetin tefsirinde)*

Huzeyfe *(radiyallahu anh)* şöyle demiştir:

كل عبادة لم يتعبد بها أصحاب رسول الله ـ صلى الله عليه وسلم ـ فلا تتعبدوا بها ؛ فإن الأول لم يدع للآخر مقالاً فاتقوا الله يا معشر القراء! خذوا طريق من كان قبلكم

"*Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ashabının kendisiyle ibadet*

etmediği hiçbir ibadetle ibadet etmeyin. Çünkü ilkler sonra gelenlere hiçbir söz bırakmamışlardır. Allah'tan korkun ey âlim âbidler topluluğu! Sizden öncekilerin yolunu alın." (el-İ'tisâm; Şâtıbî, el-Emru bi'l-İttibâ'; Suyûtî, el-Bâis alâ İnkâri'l-Bidai ve'l-Havâdis; Ebu Şâme)

Dolayısıyla Kur'ân'da, sünnette ve sahabe arasında bulunmamasına rağmen ve bulunmadığını güzel *"bid'at"* diyerek kendisi de kabul etmesine rağmen dindeki ile yetinmeyip güzel diye bir iş icat eden veya bu işi yapan biri, lisan-ı haliyle bu dinin kâmil olmayıp onda eksiklik bulunduğunu, Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in ümmetine öğretmediği başka hayırların olduğunu söylemiş olmaktadır. İmam Mâlik'in *(rahimehullah)* şu sözü de bu dediğimizi teyit etmektedir. İbnu'l-Mâcişûn *(rahimehullah)* şöyle demiştir: *"Mâlik'i şöyle derken işittim:*

من ابتدع في الإسلام بدعة يراها حسنة، فقد زعم أن محمدا صلى الله عليه وسلم خان الرسالة، لأن الله يقول: {الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ } فما لم يكن يومئذ دينا فلا يكون اليوم دينا

"*Kim ki İslam'da güzel gördüğü bir bid'at icat ederse, Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in risalet görevine ihanet ettiğini (dinin tamamını teblîğ etmediğini) iddia etmiş olur. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim." O halde o gün din olmayan şey bugün de din olmaz." (el-İ'tisâm; Şâtıbî)*

3) Enes *(radiyallahu anh)* şunları anlatmıştır: *"Üç kişi Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ibadetini sormak için O'nun eşlerinin evlerine geldi. Onlara Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ibadetinden haber verilince sanki bunu azımsadılar ve dediler ki: "Biz nerede Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) nerede! Allah Teâlâ O'nun geçmiş ve gelecek kusurlarını bağışlamış!" Onlardan birisi şöyle dedi: "Ben ömür boyunca geceleri namaz kılacağım." Başkası da şöyle dedi: "Ben ömür boyu oruç tutacağım, oruçsuz bir gün geçirmeyeceğim." Diğeri de şöyle dedi: "Ben kadınlardan uzak duracağım, ömür boyunca evlenmeyeceğim." (Muslim'in rivayetinde ise şöyle geçmektedir: "...Onlardan bazısı: "kadınlarla evlenmeyeceğim", bazısı: "et yemeyeceğim", bazısı da: "yatak üzerinde uyumayacağım" dedi...") Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi ve şöyle dedi:*

أنتم الذين قلتم كذا وكذا؟! أما والله إني لأخشاكم لله وأتقاكم له، لكني أصوم وأفطر، وأصلي وأرقد، وأتزوج النساء، فمن رغب عن سنتي فليس مني

"Şöyle şöyle diyenler sizler misiniz?! Beni iyi dinleyin! Allah'a yemin olsun ki, ben sizin Allah'tan en çok korkanınız, O'na karşı en takvalı olanınızım. Fakat

ben (bazen) oruç tutuyor, (bazen) tutmuyorum. Namaz kılıyorum, uyuyorum da. Kadınlarla da evleniyorum. Kim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir." (Buhârî, Muslim)

Mübah olan uyumayı ve yemeyi-içmeyi terkedip müstehab olan 'her geceyi namazla geçirmek' ve *'her gün oruç tutmak'*, keza fıtrata yerleştirilmiş şehvet ihtiyacını müstehab olan evlilikle karşılamayıp başka müstehablara yönelmek ilk bakışta *"güzel", "takva"* olarak nitelenecek işlerdir. Nitekim bu üç kişi de, Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in bu şekilde ibadet etmediğini öğrenmelerine rağmen samimi duygularla, Allah Teâlâ'ya daha çok yakınlaşma gayesiyle bu işleri yapma azminde bulunmuşlardı. Ancak Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)* onları tasvip etmemiş, bilakis sert bir şekilde karşı çıkmıştır. Demek ki önemli olan çok ibadet etmek değil, ibadetin sünnet üzere yapılıp bid'attan uzak olmasıdır. İbn Mes'ûd *(radiyallahu anh)* şöyle demiştir:

اقتصاد في سنة خير من اجتهاد في بدعة

"Bir sünnet hakkında orta halli olmak, bir bid'atı işlemede çaba sarf etmekten (çokça yapmaktan) daha hayırlıdır." (el-Mervezî; es-Sunne, Dârimî, Hâkim) El-Elbânî: Sahih. Bu manada bir söz Ebu'd-Derdâ ve Ubeyy b. Ka'b *(radiyallahu anhuma)*'dan da rivayet edilmiştir.

4) Amr b. Seleme *(rahimehullah)* anlatıyor: *"...(Kûfe'de) Ebu Musa el-Eş'arî Abdullah b. Mes'ûd'a (radiyallahu anhuma) şöyle dedi: "Ey Ebu Abdurrahman! Az evvel mescitte garip karşıladığım/hiç bilmediğim bir şey gördüm. Elhamdulillâh onu ancak hayır olarak gördüm." İbn Mes'ûd: "Neydi o?" deyince Ebu Musa şunları söyledi:*

إن عشت فستراه. قال: رأيت في المسجد قوما حلقا جلوسا ينتظرون الصلاة، في كل حلقة رجل، وفي أيديهم حصى، فيقول: كبروا مائة فيكبرون مائة، فيقول: هللوا مائة فيهللون مائة، فيقول: سبحوا مائة فيسبحون مائة. قال: فماذا قلت لهم، قال: ما قلت لهم شيئا انتظار رأيك أو انتظار أمرك. قال: أفلا أمرتهم أن يعدوا سيئاتهم وضمنت لهم أن لا يضيع من حسناتهم شيء؟! ثم مضى ومضينا معه، حتى أتى حلقة من تلك الحلق، فوقف عليهم، فقال: ما هذا الذي أراكم تصنعون؟! قالوا: يا أبا عبد الرحمن! حصى نعد به التكبير والتهليل والتسبيح. قال: فعدوا سيئاتكم، فأنا ضامن أن لا يضيع من حسناتكم شيء، وَيْحكم يا أمة محمد! ما أسرع هلكتكم! هؤلاء صحابة نبيكم متوافرون، وهذه ثيابه لم تبْلَ، وآنيته لم تكسر، والذي نفسي بيده! إنكم لعلى ملة هي أهدى من ملة محمد أو مفتتحو باب ضلالة! قالوا: والله يا أبا عبد الرحمن ما أردنا إلا الخير قال: وكم من مريد للخير لن يُصيبه

“*Eğer yaşarsan göreceksin. Mescitte halkalar halinde oturmuş namazı bekleyen bir kavim gördüm. Her bir halkada bir adam var ve ellerinde de ufak taşlar var. Adam: “100 kere tekbîr getirin (Allahu Ekber deyin)” diyor, onlar da (herbiri tek başına) 100 kere tekbîr getiriyorlar. “100 kere tehlîl getirin (Lâ ilâhe illallah deyin)” diyor, onlar da 100 kere tehlîl getiriyorlar. “100 kere tesbîh edin (Subhânallah deyin) diyor, onlar da 100 kere tesbîh ediyorlar.” İbn Mes’ûd: “Peki onlara ne dedin?” diye sordu. Ebu Musa da: “Senin görüşünü (ne diyeceğini) beklediğim için onlara bir şey demedim.” dedi. İbn Mes’ûd şöyle söyledi: “Onlara günahlarını saymalarını söyleseydin ve yaptıkları iyiliklerinden hiçbir şeyin zayi olmayacağına kefil olsaydın ya!” Sonra O ve biz beraberce (mescide doğru) ilerledik. Bu halkalardan birinin yanına geldi ve onları izledi. Dedi ki: “Şu yaptığınızı gördüğüm şey de nedir?” Onlar: “Ey Ebu Abdurrahman! Bunlar kendisiyle tekbîr, tehlîl ve tesbîhleri saydığımız ufak taşlardır” dediler. O da şöyle söyledi: “Siz günahlarınızı sayın! Ben yaptığınız iyiliklerden hiçbir şeyin zayi olmayacağına kefilim. Vay size ey ümmet-i Muhammed! Ne çabuk da helak oldunuz! İşte bunlar Nebinizin sahabesi (aranızda yaşıyorlar), pek çoklar (ama onlar böyle bir şey yapmadılar.) İşte şu, Nebiniz (sallallahu aleyhi ve sellem)’in eskimemiş elbisesi, kırılmamış kapları (daha yeni vefat etti!) Nefsim elinde olana yemin olsun ki, ya siz Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)’in dininden (başka bir rivayette: ve O’nun sahabesinden) daha doğru bir din üzeresiniz (başka bir rivayette: onlardan daha çok biliyorsunuz) ya da sapıklık kapısını açanlarsınız!” Dediler ki: “Vallahi ey Ebu Abdurrahman! (Böyle yaparak) sadece hayrı istedik!” O da şöyle dedi: “Nice hayrı isteyenler vardır, fakat onu elde edemezler.”* (Dârimî; hadis no:210) El-Elbânî: Sahih. Huseyn Selîm Esed: Ceyyid. Bu hadiseyi Taberânî “el-Mu’cemu’l-Kebîr”inde, Abdurrezzak “el-Musannef”inde ve İbn Vaddâh “el-Bida’ ve’n-Nehyu anhâ”da birkaç yoldan rivayet etmişlerdir.

5) Nâfi’ *(rahimehullah)* şöyle anlatmıştır: *“Bir adam İbn Ömer (radiyallahu anh)’ın yanında hapşırdı ve “el-hamdu lillâh ve’s-selâmu alâ Rasûlillâh”* dedi. Bunun üzerine İbn Ömer şöyle söyledi:

وأنا أقول الحمد لله والسلام على رسول الله وليس هكذا علمنا رسول الله صلى الله عليه وسلم علمنا أن نقول: الحمد لله على كل حال

“Ben de “el-hamdu lillâh ve’s-selâmu alâ Rasûlillâh” diyorum. (Çünkü bu ikisi kıymetli zikirlerdir.) Ama Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bize (hapşırdığımız zaman) böyle öğretmedi. Bize “el-hamdu lillâhi alâ kulli hâl” dememizi öğretti.” (Tirmizî) Hâkim, Zehebî: Sahih. El-Elbânî: Hasen.

Malum olduğu üzere Nebi’ye salât-u selâm etmek dinimizde meşruiyyeti sabit, emredilmiş, teşvik edilmiş bir ibadettir. Fakat İbn Ömer *(radiyallahu anh)* bu

adamı uyarmış, sukut ederek veya *"Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den böyle duymamış olsak da bunu eklemende bir beis yoktur, bu da güzeldir"* anlamında bir söz söyleyerek buna onay vermemiştir. Çünkü Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* hapşırdığında böyle dememiştir!

6) Buhârî *(rahimehullah)* Ebu'ş-Şa'sâ'nın *(rahimehullah)* şunları anlattığını rivayet etmiştir: *"...Muâviye (radiyallahu anh) (tavaf ettiğinde Kâbe'nin bütün) rükünleri(ni) istilâm ediyordu (dokunuyordu.) İbn Abbâs (radiyallahu anh) O'na şöyle dedi:*

إنه لا يستلم هذان الركنان

"Şu iki rükün (yani rükn-i şâmî ile rükn-i ırâkî) istilâm edilmez (geriye kalan rükünler olan rükn-i esved ile rükn-i yemânî'ye dokunmak ise sünnettir.)"

Tirmizî'nin *"hasen sahih"* olduğunu belirttiği rivayetine göre ise İbn Abbâs şöyle demiştir:

إن النبي صلى الله عليه وسلم لم يكن يستلم إلا الحجر الأسود والركن اليماني

"Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) sadece haceru'l-esved'e (rükn-i esved'e) ve rükn-i yemânî'ye istilâm ederdi (diğer ikisini ise istilâm etmezdi.)"

(Buhârî'nin rivayetinin devamı): *Bunun üzerine Muâviye şöyle söyledi: "Beytin hiçbir yeri terk edilmiş değildir."*

İmam Ahmed'in *"Müsned"*inde ve Taberânî'nin *"el-Mu'cemu'l-Evsat"*ındaki rivayette İbn Abbâs'ın Muâviye'nin bu son sözüne karşılık Ahzâb 21. ayeti:

لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة

"*Muhakkak ki sizin için Rasûlullah'ta güzel bir örnek vardır"* ayetini okuduğu, Muâviye'nin de O'na: "**صـــدقت** *Doğru söyledin*" dediği geçmektedir. Şuayb el-Arnaût *(rahimehullah)* bu rivayetin *"hasen li ğayrih"*, Ahmed Şâkir ise *"sahih"* olduğunu söylemiştir.

7) Taberânî *(rahimehullah) "el-Mu'cemu'l-Evsat"*ında Museyyeb b. Râfi'in *(rahimehullah)* şunu anlattığını nakletmiştir:

كان عبد الله بن مسعود يعلم رجلا التشهد فقال عبد الله أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا عبده ورسوله فقال الرجل وحده لا شريك له فقال عبد الله هو كذلك ولكن ننتهي إلى ما علمنا

"*Abdullah b. Mes'ûd (radiyallahu anh) bir adama teşehhüd'ü (ettahiyyâtu duasını) öğretiyordu. Abdullah: "Eşhedu ellâ ilâhe illallâh ve eşhedu enne Muhammeden abduhû ve rasûluh" dedi. Adam da (illallâh ifadesinden sonrasına ilavede bulunarak): "vahdehû lâ şerike leh" dedi. Bunun üzerine Abdullah şöyle dedi: "Allah öyledir (yani sözünde bir sorun yok, O birdir, hiçbir ortağı yoktur), lakin biz, bize öğretilen yere kadar söyleriz."* El-Elbânî: Sahih.

Yine Taberânî *"el-Mu'cemu'l-Kebîr"*inde Talha b. Musarrif'in *(rahimehullah)* şöyle dediğini rivayet etmiştir:

زاد ربيع بن خيثم في التشهد بركاته: "ومغفرته" فقال علقمة: نقف حيث علمنا: السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته

"*Rabî' b. Haysem (rahimehullah) teşehhütte "ve berakâtuhû"dan sonra "ve mağfiratuhû" diye ziyadede bulundu. (İbn Mes'ûd'un talebesi) Alkame (rahimehullah) şöyle söyledi: "Biz, bize öğretildiği yerde; "es-selâmu aleyke eyyuhe'n-nebiyyu ve rahmetullâhi ve berakâtuh"da dururuz."* El-Elbânî: Sahih. Bu rivayet farklı lafızlarla Abdurrezzak'ın *"Musannef"*inde ve Tahâvî'nin *"Şerhu Meâni'l-Âsâr"*ında geçmektedir. Bedruddîn el-Aynî *(rahimehullah) "Nuhabu'l-Efkâr fî Tenkîhi Mebâni'l-Ahbâr fî Şerhi Meâni'l-Âsâr"* isimli eserinde Tahavî'nin rivayetinin senedindeki ravilerin hepsinin *"güvenilir imamlar"* olduğunu belirtmiştir.

8) Ebu Malik el-Eşcaî *(rahimehullah)* babası Tarık b. Eşyem'in *(radiyallahu anh)* şöyle dediğini nakletmiştir:

صليت خلف رسول الله صلى الله عليه وسلم فلم يقنت وصليت خلف أبي بكر فلم يقنت وصليت خلف عمر فلم يقنت وصليت خلف عثمان فلم يقنت وصليت خلف علي فلم يقنت ثم قال يا بني إنها بدعة

"*Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in arkasında namaz kıldım, kunut yapmadı. Ebubekir (radiyallahu anh)'ın arkasında namaz kıldım, kunut yapmadı. Ömer (radiyallahu anh)'ın arkasında namaz kıldım, kunut yapmadı. Osman (radiyallahu anh)'ın arkasında namaz kıldım, kunut yapmadı. Ali (radiyallahu anh)'ın arkasında namaz kıldım, kunut yapmadı." Sonra şöyle dedi: Oğulcuğum! Bu bid'attır." (Nesâî -lafız O'nundur-, Tirmizî, İbn Mâce, Ahmed)* El-Elbânî, Şuayb el-Arnaût: Sahih. Tirmizî: Hasen Sahih.

İbn Mâce'nin rivayetinde kunutun yapılmadığı söz konusu edilen namazın sabah namazı olduğu geçmektedir. Diğer dört namazda ise kunutun olmadığı malumdur. Sadece, bela ve musîbet zamanlarında 5 farz namazın sonunda

kunut yapmak sünnetir. Burada bu sahâbî, bela ve musibetten ötürü olmaksızın sabah namazında kunut yapıldığını görünce ve Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ve raşid halifelerinin böyle bir şey yapmadığını bildiği için buna bid'at demiştir. Evet, Şâfiîler bazı rivayetlere dayanarak Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)'*in sabah namazının son rek'atında daimî olarak kunut yaptığını, bunun sünnet olduğunu söylemişlerdir. Lakin bu sahâbî, Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)'*in ve halifelerinin kunut yapmadıklarına şahit olunca ve bunun yapıldığına dair bir bilgi kendisine ulaşmayınca ya da ulaşsa bile buna delil olamayacağına inandığı için bu işi bid'at görmüştür.

9) Umâra b. Rueybe *(radiyallahu anh)* Bişr b. Mervân'ın *(rahimehullah)* Cuma günü hutbede dua ederken ellerini kaldırdığını görünce şöyle söylemiştir:

قبح الله هاتين اليدين لقد رأيت رسول الله صلى الله عليه و سلم ما يزيد على أن يقول بيده هكذا وأشار بأصبعه المسبحة

"*Allah şu iki eli kötü etsin! Muhakkak ki ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i -işaret parmağıyla işaret ederek- eliyle şöyle yapmasına başka bir şey eklemediğini gördüm." (Muslim, Ebu Dâvud)*

Malum olduğu üzere dua edilirken ellerin kadırılması müstehabtır!...

10) Racih olan görüşe göre sahabenin küçüklerinden sayılan, kimilerine göre ise tabiînden olan Ğudayf b. Hâris *(radiyallahu anh)'*ın şunları anlattığı rivayet edilmiştir:

بعث إليَّ عبد الملك بن مروان فقال يا أبا أسماء إنا قد أجمعنا الناس على أمرين قال وما هما قال رفع الأيدي على المنابر يوم الجمعة والقصص بعد الصبح والعصر فقال أما إنهما أمثل بدعتكم عندي ولست مجيبك إلى شيء منهما قال لم قال لأن النبي صلى الله عليه و سلم قال ما أحدث قوم بدعة إلا رفع مثلها من السنة فتمسك بسنة خير من إحداث بدعة

"Abdulmelik b. Mervân beni çağırttı. Dedi ki: "Ey Ebu Esma! Biz insanları iki şey üzerine topladık." (Ğudayf) dedi ki: "Nedir o ikisi?" Şöyle dedi: "Cuma günü minberler üzerinde (dua ederken) elleri kaldırmak ve sabah ve ikindi namazlarından sonra (bir ihtiyaç ve duruma göre olmaksızın -Cuma hutbesi gibi- sabit ve daimî olarak/her zaman) kıssa anlatmak (va'z-ı nasihat etmek, hatırlatmak.)" (Ğudayf) şöyle dedi: "İyi dinle! Bu ikisi bana göre bid'atlarınızın en iyisidir. Bu ikisinden hiç birinde sana icabet edecek değilim." "Niçin" deyince şöyle söyledi: "Çünkü Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Bir kavim herhangi bir bid'at icat etmemiştir ki muhakkak onun mukabili bir sünnet kaldırılmıştır." Bir sünnete yapışmak bir bid'at icat

etmekten daha hayırlıdır." (Ahmed) İbn Hacer el-Askalânî: Ceyyid. Heysemî, Şuayb el-Arnaût: Zayıf.

İbn Hacer *(rahimehullah)* bu rivayeti aktardıktan hemen sonra şunu söylemiştir: *"Eğer bu, bu sahâbînin sünnette bir aslı olan işler hakkındaki cevabıysa, ya sünnette hiçbir aslı olmayan şeyler için ne söylenir?! Sünnete muhalif olan şeyleri içeren işler nasıldır?!" (Fethu'l-Bârî, 13/254)*

(Ara Not: Bu rivayet, güzel bid'atı savunanlardan kimilerinin öne sürdüğü bir rivayettir. Bu kimseler Ğudayf *(radiyallahu anh)*'ın *"Bu ikisi bana göre bid'atlarınızın en iyisidir"* sözündeki *"en iyisidir"* ifadesinden Ğudayf'ın bu iki bid'atı güzel gördüğü anlamını çıkarmışlardır. Halbuki kasıt bu iki bid'atın onların diğer bid'atlarına nisbeten daha az kötü olmasıdır. Tıpkı: *"hasta bugün daha iyi"* derken önceki günlere nisbeten daha az hasta anlamının kastedilmesi gibi. Nitekim Abdulmelik b. Mervân'a bu iki işte icabet etmeyeceğini söylemesi ve ardından Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in bid'atları yeren hadisini nakletmesi O'nun bu iki bid'ate karşı çıktığını, bunları güzel olarak kabul etmediğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.)

11) İbn Vaddâh *(rahimehullah, vefatı: hicrî 287) "el-Bida' ve'n-Nehyu anhâ"* isimli eserinde *(sy:89)* şunu anlatmıştır:

ثوَّبَ المؤذن بالمدينة في زمان مالك فأرسل إليه مالك فجاءه فقال له مالك: ما هذا الذي تفعل؟ فقال: أردت أن يعرف الناس طلوع الفجر فيقوموا. فقال له مالك: لا تفعل، لا تحدث في بلدنا شيئا لم يكن فيه، قد كان رسول الله -صلى الله عليه وسلم- بهذا البلد عشر سنين وأبو بكر وعمر وعثمان فلم يفعلوا هذا، فلا تحدث في بلدنا ما لم يكن فيه، فكف المؤذن عن ذلك وأقام زمانا ثم إنه تنحنح في المنارة عند طلوع الفجر فأرسل إليه مالك فقال له: ما الذي تفعل؟ قال: أردت ان يعرف الناس طلوع الفجر. فقال له: ألم أنهك أن لا تحدث عندنا ما لم يكن؟ فقال: إنما نهيتني عن التثويب. فقال له: لا تفعل، فكف زمانا. ثم جعل يضرب الأبواب. فأرسل إليه مالك فقال: ما هذا الذي تفعل؟ فقال: أردت أن يعرف الناس طلوع الفجر. فقال له مالك: لا تفعل ، لا تحدث في بلدنا ما لم يكن فيه.

"*Medine'de İmam Mâlik'in (rahimehullah) zamanında müezzin tesvîb yaptı (yani ezandan bir müddet sonra kametten önce mescidin kapısından: "namaz namaz, sabah oldu, haydi namaza" v.b. lafızlarla namaza çağırmak.) Bunun üzerine Mâlik ona haber gönderdi. Ve müezzin Malik'in yanına geldi. Mâlik ona: "Bu yaptığın şey de nedir?" diye sordu. O da: "Böyle yaparak insanların fecrin doğduğunu bilip kalkmalarını istedim" dedi. Mâlik de ona şöyle söyledi: "Böyle yapma! Beldemizde olmamış bir şey ortaya çıkarma! Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) 10 sene bu beldede idi. Yine Ebubekir, Ömer ve*

Osman da bu beldede bulundu. Ancak onlar bunu yapmadılar. Bu sebeple beldemizde olmamış bir şey çıkarma!" Ve müezzin bunu yapmayı bıraktı. Bir zaman böyle devam etti. Sonra fecir doğduğunda minarede öksürük ("ehm") sesi çıkardı. Malik ona haber gönderdi. Ona: "Bu yaptığın şey de nedir?" dedi. O da: "İnsanların fecrin doğduğunu bilmelerini istemiştim" dedi. Malik de ona dedi ki: "Bizim yanımızda olmamış bir şey ortaya çıkarmayacaksın diye seni nehyetmemiş miydim?" Müezzin: "Ancak sen beni tesvîb yapmaktan nehyetmiştin" dedi. Malik de: "Bunu da yapma" dedi. Adam bir süre bunu da bıraktı. Sonra bu sefer kapılara vurmaya başladı ve yine Malik ona haber gönderdi. Ona dedi ki: "Bu yaptığın şey de nedir?" O da: "İnsanların fecrin doğduğunu bilmelerini istemiştim" dedi. Malik de ona şöyle söyledi: "Böyle de yapma! Beldemizde olmamış bir şey çıkarma!" (Bu kıssayı Şatıbî "el-İ'tisâm"da aktarmıştır.)

Bize göre çok basit, *"ne var ki bunda!"* diyeceğimiz bu şeylerin yapılmasını İmam Mâlik kabul etmeyip reddetmiştir. Şatıbî *(rahimehullah)* İmam Mâlik'in tesvîb için *"sapıklık"* dediğini nakletmiştir. Çünkü sonradan icat edilmiş her şey bid'attır ve her bid'at sapıklıktır. İşte salih selefimizin sahabe arasında bilinmeyip sonradan ortaya çıkmış işler karşısındaki tutumları böyleydi, son derece titizlerdi.

İmam Mâlik'ten önce İbn Ömer *(radiyallahu anh)* tesvîb'e karşı çıkmıştır. Mücahid *(rahimehullah)* şöyle anlatıyor: *"İbn Ömer ile birlikte mescitteydim. Bir adam öğle veya ikindi namazı için tesvîb yaptı. Bunun üzerine şöyle dedi:*

اخرج بنا فإن هذه بدعة

"*Bizle beraber çık (burada namaz kılmayalım.) Bu bid'attır." (Ebu Dâvud)* El-Elbânî, Şuayb el-Arnaût: Hasen.

Ebûbekr et-Tartûşî *(rahimehullah, vefatı: hicrî 520) "el-Havâdisu ve'l-Bida'"* adlı kitabında *(sy: 149)* bu rivayetle ilgili şunları kaydetmiştir: *"Şayet biri: "Namazı hatırlatan biri hakkında herhangi bir yanlış söz konusu olur mu? Halbuki Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Hatırlat. Muhakkak ki hatırlatmak müminlere fayda verir." (Zâriyât 55)" derse, bu sözü kabul edilmez, bilakis bu anlayışı reddedilir. Çünkü selef bu ayetten bu umûmu (yani ezandan sonra namazı hatırlatmayı da içine alan bir genelliği) anlamamıştır."*

12) Süfyân b. Uyeyne *(rahimehullah)* anlatıyor: *"İmam Mâlik b. Enes'e (rahimehullah) bir adam geldi ve "Ey Ebu Abdurrahman! Nereden ihrama gireyim?" diye sordu. O da: "Zü'l-huleyfe'den; Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ihrama girdiği yerden" dedi. Adam: "Ben Mescid-i Nebî'den;*

Nebi'nin kabrinin yanından ihrama girmek istiyorum" dedi. Mâlik:

لا تفعل، فإني أخشى عليك الفتنة

"*Böyle yapma! Senin hakkında fitneden korkarım" dedi. O da: "Bunda hangi fitne var ki?! Bu, ancak arttırdığım kilometrelerdir!" deyince Mâlik şöyle cevap verdi:*

وأيّ فتنة أعظم من أن ترى أنك سبقت إلى فضيلة قصر عنها رسول اللَّه - صلى اللَّه عليه وسلم -، إني سمعت اللَّه يقول: {فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ}

"Hangi fitne, kendini Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in yapmadığı bir fazilette öne geçmiş (ilk yapmış) olarak görmenden daha büyüktür?! Ben Allah Teâlâ'nın şöyle dediğini işittim: "O'nun (Rasûlün) emrine (sünnetine, şeriatına) aykırı davrananlar, kendilerine bir fitnenin gelmesinden veyahut kendilerine elemli bir azabın isabet etmesinden sakınsınlar." (Nûr 63) (el-Fakîh ve'l-Mutefakkih; Hatîb el-Bağdâdî, Hilyetu'l-Evliyâ; Ebu Nuaym, Ahkâmu'l-Kur'ân; İbnu'l-Arabî Nûr 63. ayetin tefsirinde, el-İ'tisâm; Şâtıbî)

13) İbn Vaddâh adı geçen eserinde *(sy:46)* sahih bir senedle Ebu Hafs el-Medenî'nin *(rahimehullah)* şöyle dediğini rivayet etmiştir:

اجتمع الناس يوم عرفة في مسجد النبي صلّى الله عليه وسلّم يدعون بعد العصر، فخرج نافع مولى ابن عمر من دار آل عمر، فقال: أيها الناس! إن الذي أنتم عليه بدعة، وليست بسنّة، إنا أدركنا الناس ولا يصنعون مثل هذا، ثم رجع فلم يجلس، ثم خرج الثانية ففعل مثلها، ثم رجع

"*İnsanlar arefe günü ikindiden sonra Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'in mescidinde (topluca) dua etmek için toplandılar. İbn Ömer'in azatlı kölesi Nâfi' (rahimehullah) Ömer'in ailesinin evinden çıkageldi ve dedi ki: "Ey İnsanlar! Sizin bu yaptığınız bid'attır, sünnet değildir. Biz insanlara (sahabeye) yetiştik, ama onlar böyle bir şey yapmıyorlardı." Sonra döndü, ama oturmadı. Sonra ikince defa daha çıkageldi ve aynısını yaptı. Sonra döndü."*

Yine İbn Vaddâh *(sy:47)* şöyle demiştir:

شهدت إبراهيم النخعي سئل عن اجتماع الناسِ عشية عرفة فكرهه وقال: محدث

"*İbrahim en-Nehaî'ye (rahimehullah) arefe gününün öğle ile akşam arası bir vakitte insanların toplanması hakkında sorulduğuna şahit oldum. Bunu kerih gördü ve dedi ki: "Bu sonradan icad edilmiş bir iştir."*

Halbuki arefe günü sene günlerinin en faziletlisidir ve içerisinde yapılan herhangi salih bir amelin başka günlerde yapılan herhangi salih bir amelden daha faziletli, Allah'a daha sevimli olduğu bir gündür. Ancak -*ilk bakışta güzel gözüksede*- sahabe arasında böyle bir ibadet şekli bilinmediği için selefin bu iki büyük imamı bunu güzel görmemişlerdir.

Bütün bu naklettiklerimizden anlaşılmaktadır ki, başta sahabe olmak üzere salih selefimiz hiçbir bid'atı müsamaha ile karşılamamış, bu konuda çok hassas davranmışlardır. Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)'*in ifade buyurduğu gibi: *"Her bid'at sapıklıktır ve her sapıklık ateştedir."* Ve İbn Ömer *(radiyallahu anh)'*ın bir sözünde dediği gibi:

كل بدعة ضلالة وإن رآها الناس حسنة

"*Her bid'at sapıklıktır, velev ki insanlar güzel görseler de." (es-Sunne; el-Mervezî, Şerhu Usûli İ'tikâdi Ehli's-Sunneti ve'l-Cemâah; Lâlekâî, el-İbâne; İbn Batta, el-Medhal; Beyhakî)* El- Elbânî: Sahih.

(İnşaallah başka bir yazıda bid'at-ı hasene görüşünün delillerine cevap verilecektir.)

Ve'l-hamdu lillâhi Rabbi'l-âlemîn.

---

1 - Bu halifeler'den maksat ilk dört halîfe olan Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali *(radiyallâhu anhum)'*dur.